עז: מרובה פרק שביעי בבא קמא

ואמר ריש לקיש אומר היה רבי שמעון פרה נפדית ע"ג מערכתה אלמא כל העומד לפדות כפדוי דמי בשלמא רבי יוחנן לא אמר כרבי שמעון בן לקיש דקא בעי לאוקמה למתניתין אפילו בתמימין אלא ריש לקיש מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן אמר לך [1]וטבחו [6]ומכרו כל היכא דאיתיה במכירה איתיה בטביחה [3]וכל היכא דליתיה במכירה ליתיה בטביחה והני קדשים הואיל דכי מזבין קדשים לא הויא מכירה ליתנהו בטביחה ואזדו לטעמייהו דאתמר המוכר טריפה לדברי ר' שמעון רבי יוחנן אמר חייב וריש לקיש אמר פטור רבי יוחנן אמר חייב אע"ג דליתיה בטביחה איתיה במכירה וריש לקיש אמר פטור כיון דליתיה בטביחה ליתיה במכירה איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש [8]גנב כלאים וטבחה טריפה ומכרה משלם תשלומי ארבעה וחמשה מאי לאו ר"ש היא אלמא אע"ג דליתיה בטביחה איתיה במכירה אמר ליה לא רבנן אי רבנן טריפה במכירה איתא בזביחה ליתא ואלא מאי ר"ש כלאים בטביחה איתא במכירה ליתא אלא תנא טביחה והוא הדין למכירה אימא לרבנן נמי תנא מכירה והוא הדין לטביחה ורבי יוחנן אמר לך האי מאי אי אמרת בשלמא ר"ש איידי דתנא טריפה בחדא תנא כלאים בחדא אלא אי אמרת רבנן נערבינהו וניתנינהו גנב כלאים וטריפה טבחן ומכרן משלם תשלומי ארבעה וחמשה קשיא כלאים שה כתיב [9]ואמר רבא זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים שאני הכא דאמר קרא או לרבות את הכלאים וכל או לרבות הוא והתניא [2]שור או כשב [10]פרט לכלאים או עז [2]פרט לנדמה אמר רבא הכא מענייניה דקרא והכא מענייניה דקרא הכא גבי גניבה דכתיב שור או שה שאי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם או לרבות כלאים גבי קדשים דכתיב כשב ועז שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם או למעט הוא והא

אומר היה ר"ש פרה נפדית כו'. נראה שר"ל דאפילו מדרבנן מותר לפדותה דנספ"ק דשבועות (דף יא:) דיק אמתניתא (תוספתא פ"ג) דמסכת פרה דקתני שחטה על גב מערכתה אין לה פדייה עולמית ללא אתי כר"ש דלר"ש נפדית היא כדאשכחן הכא ותימה דע"כ מה שאין נפדית לרבנן אין זה מן התורה דהא כת העמדה והערכה היא כל זמן שמפרכסת לפי פי' אחד דלעיל (ד' עו.[3]) ואם כן מנ"ל [1]לר"ל דר"ש פליג ארבנן דלמא מודה ר"ש דמדרבנן לא כת פדייה היא אלא מדאוריתא ולהכי מטמא טומאת אוכלים הואיל והיתה לה שעת הכושר וה' דוחק לומר דאף על גב דמדאוריתא כת פדייה היא כיון דמדרבנן לא כת פדייה לא חשיב אוכל שאתה יכול להאכיל לאחרים וי"ל דמאן דאמר אסר אפילו מדאוריתא כיון ששחט לשמה בהכשר קרבן ומאן דשרי שרי אפילו מדרבנן על שיעשו הזיותיה כדפרישית לעיל ואם היינו אומרים דלרבנן פרה קדשי מזבח היא הוי מ"ש אך אין נראה שיסברו שום תנא דפרה קדשי מזבח היא מדקא מתמה גמרא כריש אין מעמידין (ע"ז ד' כג: ושם) שמע מינה דפרה קדשי מזבח היא ובכמה מקומות קאמר דחטאת קרייה רחמנא משמע דקדשי בדק הבית היא אע"ג דתנן בשקלים (ד' ו) שהיא מתרומת הלשכה הייו לפי שצריכין לה כהנים העובדים קרבנות חשיב לגרך קרבן ולא ג"ל מתנה עליהן דאפילו מלמדי הלכות קמילה לכהנים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ואפילו בלא ג"ל מתנה על הלשכה יכול להיות שנאה ממנה מן התורה הואיל ולגרך קרבנות היא והא דאמר דקדשי בדק הבית היא לא שתהא קנויה מקדשי בדק הבית אלא דינה כקדשי בדק הבית דקדושה קדושת דמים ולא קדושת הגוף כקדשי מזבח: **כל היכא דאיתיה במכירה איתיה בטביחה כו'.** ומוכר בשבת דחייב אע"ג דאם טבח פטור ההיא בהמה אינה בטביחה נחול: **זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים.**

בפרק אותו ואת בנו (חולין ד' עח: ושם[9]) פי' בקונטרס דעביד בנין אב מדכתיב שור שה כשבים ושה עזים וקשה לר"י דלקמן אמר דלרבי אליעזר אמאי דרכא לטמא שנולד מן הטהור ושיבולו מן הטמא דלא כר' יהושע דאי כר' יהושע משה כשבים ומשה עזים נפקא כלומר ולא צריך לבנין אב דרכא ואדרבה מהתם קא הוי בנין אב דרכא ונראה לר"י דבנין אב דרכא הוי משה דפסח דכתיב (שמות יב) שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם תדע דהא מסקינן כי איתמר דרכא לענין פטר חמור איתמר דתנן אין פודין כו' ובספ"ק דבכורות (ד' יב. ושם) מפיק ליה משה שה דפסח וא"ת ומ"ש דהכא קרי ליה בנין אב ובבכורות קרי ליה ג"ש דקאמר נאמר כאן שה ונאמר להלן שה ועוד מ"ש דנקט דבא כלאים בפי מעגל ומיה טריפה ושמוטה דכל הני נפקא לן דאין פודין פטר חמור משה דפסח דקאמר התם מה להלן פרט לכל השמות הללו ועוד אמאי לא פריך טריפה שה כתיב כי היכא דפריך כלאים שה כתיב ועוד דלרבי אליעזר דשרי לפדות בכלאים פטר חמור אמאי לא שרי בשחוטה וטריפה כיון דמוקי לה בנין אב לטמא שנולד כו' כדאמרינן לקמן בשמעתין ועוד כי בעי לקמן לרבי אליעזר בנין אב דרכא למאי הלכתא לימא למעוטי אחריני אתא דאין פודין וכ"ת דטריפה ושחוטה ממשמעותיה דשה נפקא כמו עגל ותיה דהא אמר בפרק הוציאו לו (יומא ד' מט: ושם[9]) דפר אפילו שמוט קרוי פר וכן שה דפסח אי לאו דכתיב מהיות משה מחיותיה דשה ונראה לר"י דבנין אב דרכא וג"ש דבכורות לאו חדא מילתא היא דודאי תרוייהו נפקי משה דפסח ובנין אב דרכא אתי מיתורא דכשבים ומן העזים תקחו דמשמע עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה ונגופיה לא אינטריך דמשאר קדשים נפקא דתניא בתמוך שור או כשב או עז פרט לכלאים אלא ללמוד בנין אב דכל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים ואי לאו בנין אב מגזירה שוה דשה שה לא הוה ממעטינן כלאים משום דה"א תפדה תפדה ריבה כי היכי דלא ממעטינן התם שאינו זכר תמים וכן שנה מג"ש משום תפדה תפדה ריבה ופכרא הוא למעט כולה מגזירה שוה דשה בפי מכלאים [דאיתיה נמי מקרי שה] ומש"ה רבי אליעזר דמוקי בנין אב דרכא לטמא שנולד כו' שרי בכלאים ולקמן דקאמר אי לקדשים בהדיא כתיב בהו משמע דאי לא הוה כתיב בהדיא הוה אמי ליה שפיר אע"ג דעיקר בנין אב לא הוה מייתר בספסא אלא משום דבספסא גופיה לא אינטריך דמקדשים נפקא כן דרך הגמרא שעושה כאילו קיים ליה ממקום אחר וה"ק אי לקדשים ותאמר דמקרא אחרינא נפקא לן בספסא למעוטי כלאים כו' וכענין זה יש בריש קדושין (דף ג: ושם[9]) ובפרק נערה (מתוכות דף מו:) גבי קידושי הבא לאביה דקאמר וכ"ת גילף מנוסח ופגם אע"ג דנוסח ופגם גופיה לא קיים לן דאנוה הוא אלא מקדושין בס"פ אלו נערות (שם דף מ: ושם[9]):

גבי גניבה דכתיב שור או שה שאין אתה יכול להוציא כלאים מביניהם. ואם תאמר בלאו הכי נמי המ"ל גבי גניבה דכתיב שה למעט כלאים כדרבא אמי אי לרבוי וי"ל דמילתא דרבא לא איתמר אלא היכא דכתיב שה לאוד אבל הכא כתיב נמי שור: והא

עין משפט נר מצוה

קו א מיי' פ"ב מהלכות גניבה הלכה ט טור ח"מ סי' שכ:

קז ב מיי' פ"ג מהלכות שיורי מזבח הלכה ד והלכה יא:

קח ג מיי' שם הלכה ה:

מוסף רש"י

ואמר ריש לקיש. מאי שנא הכשר היה לה (מתוחות קא:). פרה נפדית אם מלא נאה הימנה, אפילו על גב מערכתה. אפילו שחטה בהלכתה על מערכת של עצים שהיא נאסרת עליה, כדאמרינן במסכת פרה (פ"ג מ"ט) וקסבר ר"ש כל העומד לפדות כפדוי דמי וקרינא ביה שאתה יכול להאכילו (חולין שב. וכע"ז שבועות יא:) אלמא אע"ג דלא פליה שעת הכושר האוכל ומאי למיפרקה (מתוחות קא:). להוציא את הכלאים. דילפינן כולהו מהא כשבים ושה עזים, מדלא כתיב שה כשבים ועזים ש"מ דלא מיקרי על שיהו אביו ואמו כבשים או שיהם עזים, אבל אחד כשב ואחד עז לא הוי שה (חולין עח:). פרט לכלאים. מן העז ומן הכבש (נדה מא.) כן רחל ותיש שפסול לקרבן, ומרינהו דלא דרש ליה (חולין לח:). פרט לנדמה. עז שילדה תתיש כמותה ונעה דומה לרחל (שם) אביו ואמו מן העז והוא כבש (נדה מא.) שאמו רחל והוא דומה לעז (בכורות מז.).

מסורת הש"ס

(א) [אי מכרו כל"ל], ב) [עי' תוס' מתוכות לב: ד"ה בנבן], ג) חולין עח:, ד) נדה מא. בכורות יב. יח. ט. חולין לח:, ה) [ד"ה שחיטה], ו) עיין רש"א ובספר כ"י, ז) [ד"ה אז], ח) [ד"ה שאני], ט) [ד"ה וכו'], י) [ד"ה דאין].

תורה אור השלם

1. כי יגנב איש שור או שה וטבחו או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה: שמות כא לז
2. שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לי': ויקרא כב כז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואמר ריש לקיש וכו' נמחקה על גבי מערכתה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com